

Repositories en auteursrecht

Frank den Hollander f.j.den.hollander@rug.nl
 Kristien Piersma k.i.piersma@rug.nl

Fotografie: Gerhard Lugard

Esther Hoorn

Esther Hoorn is projectleider van Truth or DARE, waarin rechtswetenschappers worden uitgedaagd hun wetenschappelijke publicaties onder te brengen in een digitaal archief: een repository. Daar komt ook auteursrechtelijk heel wat bij kijken.

het interview

Ik ben in Lelystad geboren, een pionier van huis uit dus! Na de middelbare school in Rotterdam ben ik in Leiden rechten gaan studeren. Ik heb daar gewerkt bij de universiteit, het Ministerie van Justitie en in de advocatuur. Toen een poos in Brabant gewoond en als leidinggevende ge-

werkt op het sorteercentrum bij de post, dat is het mooiste informatieverwerkende bedrijf dat er is! Uiteindelijk kon ik in Groningen weer op mijn vakgebied aan de slag.

Bij de bibliotheek ben ik informatiespecialist. Dat is tegenwoordig een beetje de trend bij bibliotheken: mensen vanuit de faculteit aanstellen, die de achtergrond hebben vanuit de discipline om een brug te vormen tussen de bibliotheekwereld en de faculteit, zowel voor onderzoek als onderwijs.

Ik vind het mooi om aan de universiteit te werken, de vrijheid die je hebt. Ik ben begonnen als do-

cent bij strafrecht, heb veel werkgroepen gedaan, en omdat ik belangstelling had voor ICT ben ik betrokken geraakt bij het computerondersteund onderwijs. Ik doe projecten op het gebied van e-learning, we hebben als bibliotheek duidelijk de wens een goed vaardigheidstraject te hebben in het onderwijs. Er is enorm veel knowhow binnen de bibliotheek, dat had ik me nooit gerealiseerd, over het gebruik van bronnen, en daar leren rechtenstudenten heel weinig over. Dat kan eigenlijk niet, want het is een informatie-intensieve studie.

Verder heb ik de verantwoordelijkheid voor de elektronische

collectievorming. We hebben de Groningen Internet Law Library (GILL), dat is een portal voor juridische bibliotheken om actualiteit onder de aandacht te brengen en betrouwbare sites te ontsluiten. Ik sprak de voorzitter van de commissie Stolker, die over de kwaliteit van het juridisch onderzoek gaat, hij zei dat het zo goed is dat die bibliotheken samenwerken! Je bent in feite een beetje saai, een beetje dienstverlenend gericht, maar die samenwerking is er, terwijl de faculteiten elkaar beconcurreren. In het DARE-project is dat ook fantastisch: dat je samenwerkt met mensen van allerlei andere bibliotheekorganisaties. Daarom geloof ik er ook echt wel in dat bibliotheken met die repositories een punt kunnen maken. Waar wil de wetenschap heen? Want de wetenschap heeft toch een publieke functie, is toch publiek gefinancierd.

Repositories

Ik ben dus afgelopen jaar bezig geweest met het project Truth or DARE, om rechtswetenschappers uit te dagen keuzes te maken om hun werk publiek toegankelijk te maken door het elektronisch te publiceren via een repository. Ik ging dat verhaal enthousiast uitleggen in de fellowvergadering van onze onderzoeksschool, CRBS. Op een gegeven moment werd ik geïnterrompeerd door een hele slimme jongen van staatsrecht: 'Repositories, wat zijn dat eigenlijk?'

Als jurist ben je altijd wat huiverig voor de definitiekwestie, dus ik keek even om me heen, en op dat moment zag ik dus in die faculteitskamer die kast met het woord 'ARCHIVEN' erop. Ik heb toen wel netjes uitgelegd dat het een technologie is die een infrastructuur biedt waardoor zaken heel goed ontsloten kunnen worden, en daarbij heb ik die kast als voorbeeld gebruikt.

Verder heb ik uitgelegd dat er dus

die hele Open Access beweging is, waarbij het uitgangspunt is dat je als universiteit zelf de techniek in huis kunt hebben om dingen goed te ontsluiten.

Maar ik vond die kast zo mooi, dat we er een foto van hebben gemaakt voor de Truth or DARE folder. En toen we dat aan het doen waren kwam eigenlijk de echte verrassing, want toen we die kast open maakten hingen daar de toga's in! Dus ooit bedacht voor de archieven, is het nu de kast waarin de toga's hangen! Eigenlijk is dat een hele mooie metafoor: het gezamenlijk beheren van je output, maar tegelijkertijd: wie heeft die toga aan? De vragen van kwaliteit, is iemand goed genoeg?

Die repositories lokken nu een discussie uit over het auteursrecht.

Kort geleden heb ik voor medisch bibliothecarissen een verhaal over Open Access en repositories gehouden. Daar was iemand van de Hartstichting die al het onderzoek dat zij financieren, op hun site toegankelijk wil maken. Dus: met publiek geld gefinancierd onderzoek, burgers hebben er een belang bij, andere wetenschappers zijn geïnteresseerd ... Maar kan dat ook?

In het recht gaat het erom: er is een nieuw medium, het internet, hoe kunnen we het gebruik daarvan reguleren? Je moet wetenschappers nu uitdagen om na te denken: wat wil je delen, hoe, met wie? We hebben nu zelf als universiteiten de techniek in huis om dat te faciliteren. Ik zie die repositories niet als doel op zich maar als een middel.

De uitdaging met dat *filesharen*, het delen van gegevens, is natuurlijk dat je nu bij de eindgebruiker terecht komt. Als vroeger een boek illegaal werd gekopieerd, kon je daar die illegale drukker voor verantwoordelijk stellen. Maar een kopie van een liedje moet je zoeken bij de eindgebruiker.

Het auteursrecht heeft als je het historisch bekijkt twee doelen. Het ene doel is, zorgen dat de maker zijn bloedjes van kinderen te eten kan geven. Als iemand een jaar lang aan een boek werkt, kan hij daar bij een uitgever geld voor krijgen. Aan de andere kant, waarom willen we dat als samenleving, waarom creëren we een soort intellectueel eigendom? Omdat we denken dat doordat we die schrijver een manier geven om het als enige te exploiteren, we daarmee de cultuur vooruit helpen. Daar zit een balans in: economisch exploitatierecht tegenover de zorg dat mensen creatieve scheppingen publiek maken en delen. Het is het exclusieve recht van de maker van een werk om het te verveelvoudigen of openbaar te maken, maar als je verder leest in de auteurswet zie je allemaal beperkingen.

User empowerment

In Truth or DARE kiezen we voor een strategie van *user empowerment*. Uitgangspunt is: jij bent auteursrechthebbende, jij mag er over beslissen wat jij met je werk wil doen. Maar feitelijk zie je dus dat een heleboel wetenschappers hun werk zo maar overdragen aan een uitgever. Hoe komt dat nou? Wel, die man die dat boek schreef had geen andere inkomsten, dat is een kleine zelfstandige. Dat geldt niet voor mensen aan de universiteit, die staan gewoon met publiek geld gefinancierd op de loonlijst!

Voor die wetenschapper heeft het auteursrecht eigenlijk geen waarde. Hij heeft het niet nodig om zijn bloedjes van kinderen mee te voeden, en daarom geeft hij het ook zo makkelijk weg! Dat is naar mijn idee het interessante, dat we nu met die repositories tegen die wetenschapper kunnen zeggen: het heeft wel degelijk waarde voor jou, want je beperkt jezelf in je mogelijkheden als je het werk niet Open Access toegankelijk

> Er is enorm veel knowhow binnen de bibliotheek <

maakt. En als je werk via Google beschikbaar is, wordt het veel meer geciteerd, je naam en faam neemt toe, je kan veel breder zelf denken hoe je om wil gaan met je leeropdracht.

Wat wetenschappers momenteel nog weerhoudt, is onbekendheid, denk ik. Daarom is Keur der Wetenschap ook een goed project, met in één keer een heleboel voorbeelden van meestal gerenommeerde wetenschappers die het wel doen. Lawrence Lessig van Stanford University, heeft laatst in zijn blog ook een item gepost: *never again!* Ik ga gewoon mijn auteursrecht niet meer overdragen. En wat gebeurde er? Een dag later lag er een aangepast contract! Want uitgeverij hebben eigenlijk niet dat exclusieve recht op alles nodig. Ze moeten op dat moment dat tijdschrift kunnen publiceren, dan is het actueel, dan is het een interessante verzameling, maar een week later kan het al net zo goed weer openbaar toegankelijk

zijn. Dus als je als wetenschapper maar duidelijk genoeg zegt: ja, ik wil mezelf toch bepaalde rechten voorbehouden, bijvoorbeeld om het via zo'n repository openbaar te maken, dan kan dat.

De techniek kan het regelen

Ik vind dus dat basisidee van user empowerment, waarmee de tussenpersonen er tussenuit vallen, een goede strategie. Het grote voorbeeld in Amerika is de Creative Commons. Dat gaat eigenlijk over het feit dat techniek ook reguleert. Hoe kunnen we nou ruimte laten voor het publieke domein, dat wat mensen willen delen? Het is absurd dat je een technologie hebt, waardoor het technisch mogelijk is om alles overal beschikbaar te hebben, alles te delen, terwijl er dan toch fricties zijn. Bij de Creative Commons ging het om een aanklacht tegen de gevestigde filmindustrie die dus in feite het monopolie handhaaft. Er is nu net een dergelijk initiatief ge-

start, dat heet Science Commons, dat vind ik geweldig!

Zij zeggen, we willen werken binnen de kaders van het auteursrecht, want we realiseren ons dat we niet alleen reguleren met wetgeving, maar dat dat ook kan met afspraken en met techniek. De repositories dus. De slag dat de universiteit het auteursrecht moet hebben, die hebben we gewoon verloren, en terecht. Nu bieden we ook in moreel opzicht goede, want publieke kennis delende, techniek aan.

En dan: afspraken op het gebied van auteursrecht. Het is jouw huis, met een hypotheek: jouw aanstelling is betaald met publiek geld en je dient een publieke taak, dus neem je verantwoordelijkheid en bedenk welke afspraken je wilt maken met jouw uitgever, en welke je wilt maken met de eindgebruiker. Dat kan technisch dus allemaal! Het leuke van die Creative Commons licenties is dat je niet zomaar iets over de schutting gooit, en kijk maar wat het publieke domein ermee doet... Die commons, dat is de metafoor van de weidegronden zonder eigenaar, zoals de brink. De techniek is nu zover dat we dat zo kunnen organiseren - wel met behulp van standaardisering, zodat je in grote lijnen afspraken kunt maken. Voor rechtenstudenten in Groningen schreef ik een stukje 'Goed citeren kun je leren'. Dat kan iedereen nu via de repository bekijken en op basis van een *share alike* licentie hergebruiken. En als je een papieren versie van je proefschrift door een uitgever wil laten verspreiden, dan spreek je met de uitgever af dat je de eindgebruiker niet het recht geeft op commercieel hergebruik.

De belangrijkste standaard voor wetenschappelijk gebruik zal waarschijnlijk de licentie worden waarin de wetenschapper, die voortbouwt op het werk van een ander, verplicht wordt diens naam

> te vermelden (*by attribution*). Die eis zie je nu in de wettelijke beperkingen ook al.

Hoe leeft deze materie momenteel bij de wetenschappers?

Veel wetenschappers vinden het al zo fantastisch dat de zoekmogelijkheden de laatste jaren zo enorm toegenomen zijn, ze hebben toegang tot zo ontzettend vele informatie, dus ze zien het probleem niet wat die repositories willen oplossen. En dat probleem kun je dus eigenlijk pas zien als je van meer afstand op een abstracter niveau kijkt.

Het is complex. Het wordt veelal benaderd als een economisch probleem: we betalen te veel voor de databanken. Maar je kan het natuurlijk ook zien als een probleem van uitsluiting van minder rijke delen van de wereld. Niet voor niks gaat de eerste repository in DARE over Afrika studies.

We werken in Truth or DARE samen met Maastricht, Tilburg en Utrecht, en dat loopt lekker. Het onderwerp gaat steeds meer leven. Ik hoorde uit Tilburg dat de juristen het meest enthousiast waren om mee te doen aan de Keur der Wetenschap, en ook het feit dat het Nederlands Juristenblad aan *peer review* gaat doen, betekent dat men zich realiseert dat de verantwoordelijkheid voor de kwaliteitswaarborging bij de we-

tenschappers zelf ligt!

Iemand van Europees recht zei: als ik iets in Open Access wil publiceren, doe ik het wel bij ERPA, dat is een discipline gerichte repository voor Europees rechtelijk onderzoek, en daar hebben ze kwaliteitscontrole. Toen heb ik daar gekeken, en wat zie ik: je hebt daar de Jean Monnet Working Papers Series. En dan staat er op de eerste pagina: Quality Control Policy. 'Joseph Weiler, die nu de Jean Monnet leerstoel bekleedt, leest alle stukken en zo nodig vraagt hij anderen om er ook naar te kijken.' Dat is alles! Hoe stel je waarden vast?

Maar goed: Wolters Kluwer is voor 85% van zijn inkomen afhankelijk van commerciële advocatenkantoren. Dat gaan ze natuurlijk niet zomaar loslaten in een Open Access model. Kluwer is ook een uitgever die in principe nee zegt, althans geen duidelijk beleid heeft op het gebied van *self-archiving*. Maar nu hoor je onderzoekers die zeggen: ik schrap gewoon dat artikel in die overeenkomst! Dat is natuurlijk zo, het zijn afspraken. Juristen zijn voorzichtig, maar daarom heb ik ook bewust zo'n confronterende titel voor dit project gekozen: jullie moeten de keuzes maken.

Sociaal

Mijn interesse ligt voornamelijk bij de sociale werking van ICT, de mogelijkheid dat het mensen met

elkaar verbindt. Dat zat ik op de fiets hierheen nog te bedenken: ik was als kind helemaal niet in geld geïnteresseerd, nog steeds niet. Mijn broer hield van de Beatles en Frank Zappa, en dan ging-ie echt singletjes kopen, en ik had één elpee van Simon and Garfunkel die ik draaide op mijn klein plastic pickupje. Dat je betrokken kan raken bij cultuur doordat je kan delen, kan *filesharen*, dat zie ik nu dus ook bij mijn dochter. Zij downloadt van Kazaa, ze biedt geen bestanden aan, dat is strafbaar, maar ze downloadt wel en ik ben blij dat ze dat doet!

het interview

Links

- Groningen Internet Law Library: www.rug.nl/rechten/bibliotheek/bestanden/gILL/gill_index.html
- Goed citeren kun je leren, een artikel van Esther Hoorn over het citeren van digitale bronnen: www.rug.nl/rechten/informatievoor/r-mail/goedCiteren
- Truth or DARE: www.rug.nl/bibliotheek/catalogibestanden/elekpubrug/dare/truthordare
- DAREnet: www.darenet.nl/nl/page/language.view/home
- Keur der Wetenschap: www.keurderwetenschap.nl
- Het blog van Lawrence Lessig: www.lessig.org/blog/
- Kennisinstellingen en informatiebeleid: lusten en lasten van de publieke taak. J.J.C. Kabel, Chr.A. Alberdingk Thijm & P.B. Hugenholtz (m.m.v. D.J.B. Bosscher) is online te vinden op www.ivir.nl/publicaties/overig/kennisinstellingen&informatiebeleid.html